

Srebro.

Srebro je dragocéna kovina, ki ima lepo, belo leskečo se barvo. Srebro je mehka in jako raztézna kovina, zato se dá kovati v najlepše umetnîne in se lahko razvleče v najtanjše niti. Ker se na zraku srebro ne izpremení in tudi ne izgubi svojega léska, zato se prišteva med plemenite kovine. Srebro se v prirodi pogostoma dobí samočisto, a največ ga je v zvezi s svincom v srebrnatih svinčenih rudah. Dobiva se iz tacih rud čisto srebro, ako se pri pristopu zraka te rude žarijo na plavniku; s tem se svinec izpremení v tako imenovani srebrni glaj, a čisto srebro ostane na dnu plavnikovega ognjišča. Srebrne rude se nahajajo v našem cesarstvu v Rudogorji, Příbramu in v Johahimovi na Češkem, v Kremenici in Ščavnici na Ogrskem in v nekaterih krajih na Sedmograškem. Iz srebrá izdelujejo raznovrstne stvari, lepotíne in umetnîne, rabijo ga za posrebovanje in mnogokrat tudi v zdravilstvu. Iz srebra se kujejo srebrni novci, recimo: petíce, desetíce, dvajsetíce, četrtgoldinarji, goldinarji, krone in tolarji.

Ker je pa čisto srebro premeško, prehitro bi se oglodálo in izlizalo idóč iz rok v roke, zato se novčnemu srebru vselej pridá nekoliko bakra, da trdneje postane. Takó imajo naši srebrni goldinarji 9 delov srebrá in 1 del bakra, dvajsetíce 5 delov srebra in 5 delov bakra, in desetíce 4 dele srebra in 6 delov bakra v sebi.

Živo srebro.

Živo srebro je jedína pri navadnej toplini tekoča kovina; srebrno bele barve je, močno svitló in se v prirodi nahaja samočisto ali pa v zvezi s srebrom in žveplom. Živo srebro se pri 40° C. mraza strdí in se dá kovati; v vročini pri 360° C. pa vré in se izpreminja v brezbarvne soparje, ki so zdravju zeló škodljivi in naredé slinavost ali slinotok, otekanje dlesna, slabljenje, hiranje in malokrvnost. Živo srebro malo ne vse druge kovine v sebi raztopí, in zato se rabi za dobivanje srebrá in zlatá iz dotičnih rud in za pozlačevanje. Rabi se tudi v gorkomére in tlakomére, za obkladanje stekla na zrcalih, in v izdelovanje cinobra (živo srebro in žveplo), ki je krasna, živo-rudeča, strupena barva. Mnogo živega srebra se rabi tudi v zdravilstvu proti raznim boleznim. Največ živega srebra dajejo južnoamerikanski rudniki, a pri nas se ga največ dobiva v Idriji na Kranjskem.

J. Kotnik.

Razne stvari.

Kratkočasnica.

* Žid najde pri cesti spečega popotnika, poleg katerega je tudi nekaj v ruti zavitega oblačila ležalo. Bližej stopivši, vzame žid ruto z oblačilom ter grè hitro svoj pot naprej. Popotnik se prebudivši, vidi, da mu ruta z oblačilom manjka. Ko se vzdigne, ugleda užé precej daleč žida z ukradenim blagom po cesti naglo koráčati. Hitro

stopi za njim, prime ga in pelje pred sodnijo. Žid se izgovarja, da je blagó našel, a ne ukradel. Sodnik reče: „Tukaj stoji popotnik, kateremu ste blagó vzeli.“ — Žid odgovori: „Nu, kaj hočete več dokazov, našel sem tega popotnika in blagó poleg njega; blagó sem pobral, a popotnika sem ostavil, ker je pretežák, da bi ga nesel.“

Rešitev računске naloge, šaljive uganke, rebusa in odgonetke ugank v 3. „Vrtčevem“ listu.

Rešitev računске naloge:

To se zgodi, ako naslednja števila odštevaš:

$$9\ 8\ 7\ 6\ 5\ 4\ 3\ 2\ 1 = 45$$

$$1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8\ 9 = 45$$

$$8\ 6\ 4\ 1\ 9\ 7\ 5\ 3\ 2 = 45$$

Znesek števil vsacega teh števil je 45.

Prav so jo rešili: Gg. Jarnej Rajar, učitelj v Žabljah; Ambrož Poniž, učitelj v Rifenbergu; Jože Pogačnik, dijak v Gorici in Maksimilijan Jeglič, učenec v Gorici.

Rešitev šaljive uganke:

Dve, ker one sveče, katere pustiš goréti, popolnem izgoré.

Prav jo je rešil: Gosp. Ambrož Poniž, učitelj v Rifenbergu.

Rešitev rebusa:

Za vélikim petkom pride vélika nedelja.

Prav so ga rešili: Gg. Ant. Žnidarčič v Premu; Peter Kogoj, vpok. nadučitelj v Tolminu; M. Rant, učitelj v Premu; Ambrož Poniž, učitelj v Rifenbergu; G. Koželj, učit. v Št. Gothardu; A. Kmet, učitelj v Trziči; Josip Radež, diurnist v Logatcu; Vekoslav Bregant, učitelj v Negovi; Jožef Pogačnik, dijak v Gorici; Maksimilijan Jeglič, učenec v Gorici; Ant. Žnidaršič, Janez Zakrajšek, Ludvik Hudovernik, Janez Hočevar, Oto Skender in Jožef Levstek, učenci v Velikih Laščah; Alojzi Karba, učenec v Ljutomeru; Vilko Maurer, učenec na Raki; Jožef Zanoškar, učenec v Ljubljani; Tone in Janko Pezdire, dijaka v Novomestu; Nik. Požek, dijak v Novomestu; Matej Germ, Jože Germ, France Penca, Nace Sitar in Ant. Novak, učenci v Novomestu; Lavoslav Bolko, Venceslav Blažko in Dragutin Frljan, učenci v Lokavcu; Dragutin Grilec, Anton Dekler, Ferd. Kranjc, Iv. Pavšar, Tomaž Vrečar, Jos. Žumar, učenci v Vojniku; Miha Šajin in Jan. Gašperčič, učenca v Premu; Ant. Čvenkelj, učenec v Sevnici. — Jozefa Graul v Višnjigori; Antonija in Pavlinka, gospodični v Vel. Laščah; Jul. Pavčič, Mar. Hudovernik, Franca Ladiha, Ivanka Tomšič, Mar. Udovič, Ana Juvanc, Marija Juvanc in Mar. Žlindra, učenke v Vel. Laščah; Tončka Šavnik, učenka v Biljah; Aleksandra Potrc, učenka v Reichenburgu; Rezika Nidorfer, Mar. Podgajšek, Lizika Knapič, Lucija Ríbežl, Neža Ocvirk,

Ana Golob, Marija Krušič, Mar. Valand, Pavlina Križan, Alojzija Igrišnik in Franja Lipovšeg, učenke v Celji; Lucija Berger in Terezija Kupnik, učenki v Vojniku; Milica Volkova, Vekoslava in Slavojta Slokar, učenke v Lokavcu; Marija in Franjica Vever, Jozefa Ganza, Mar. Frank, Helena Nemeč, Mar. Gerl, Marjeta Matko, Antonija Seles, Mar. Renko, Mar. Kraljič in Franjica Valenčič, učenke v Premu.

Odgonetke ugank:

1. Ptica; 2. Sova; 3. Želva; 4. Zelnata glava; 5. Kumara, kadar se naredi za solato.

Uganke.

- 1) Skozi meso gré, a živo ni; kaj je to?
- 2) Jedna sama sveča vsemu svetu zadosti?
- 3) Majheno je in okroglo; iz ječe v ječo skače; ves beli svet obajde (obide). Kaj je to?
- 4) Jedno telo, a brez duše. Kaj je to?
- 5) Kdo je najhitrejši?
- 6) Kdaj se kokoši najbolj bojé lisice?
- 7) Kdaj vrabec ne krađe žita?

(Odgonetke ugné v prihodnjem listu.)

Listnica. Gosp. J. F. v K.: Vašim pesnim bi treba še mnogo poprave. — A. B. v T.: Nekaj tacega se užé v poprejšnih „Vrtčevih“ letnikih nahaja; zatorej ne moremo sprejeti. — J. T. v M.: Pride na vrsto! — P. Š. pri sv. J.: Rebus v tej obliki nima pravega poména. — J. P. na V.: Zdaj ni bilo mogoče. — A. P. v P.: Vaše pesni bomo skušali nekoliko opiliti, ako se bo dalo; v tej obliki jih ne moremo sprejeti. — J. K. v M.: O strupenih rastlinah smo užé v poprejšnih „Vrtčevih“ letnikih mnogo prinesli. Želeli bi, da bi svojim spisom dali kako drugačno obliko, n. pr. v povestih. — Nekaterim drugim našim pisateljem: Vseh spisov še nismo mogli pregledati. Kar bodé dobrega, radi bomo sprejeli; prosimo le večkrat kaj. Posebno bi nam ugajale kratke in poúčne povesti bolj vesélega zadržaja.

Zahvala.

Naš domačin preč. g. Franjo Tomšič, duhovnik v Kazlah je blagovolil tudi letos naročiti „Vrtec“, za najprídnejšega učenca naše šole.

Za to mnogoletno, zvesto, neomahljivo naklonjenost izreka podpisano ravnateljstvo blagemu gospodu dobrotniku in šolskemu prijatelju svojo resnično in iskreno zahvalo. Bog plačaj!

Ravnateljstvo 3. razr. ljudske šole v Velikih Laščah 9. sušca 1880.

Jos. Pavčič.